

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Літературознавство: Збірник наукових праць з нагоди 60-річчя доктора філологічних наук, професора Миколи Ткачука / за ред. д. ф. н. Н. М. Поплавської. Тернопіль: ТНПУ, 2009. Вип. 27. С. 8-10.

2. Драч І. Ф. Поеми / упорядкув. та післямова А. Ткаченка; Передм. М. Жулинського. Київ: Генеза, 2006. 512 с.
3. Життя зі словом. Ювілейний збірник на пошану доктора філологічних наук, професора Миколи Ткачука / за ред. проф. М. Зимомрі. Київ – Дрогобич: Просвіт, 2014. 598 с.
4. Ткачук М. П. Українська література ХХ століття: монографія. Тернопіль: Медобори, 2014. 608 с.
5. Ткачук М. «Українські коні над Парижем». Поема І. Драча «Ніж у сонці». *Інтерпретації. Літературно-критичні статті, творчі портрети українських поетів ХХ століття.* Тернопіль: Збруч, 1999. С. 60-71.

Шпак Уляна,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
Shpakulja42@gmail.com

ДІЯЛЬНІСТЬ «РУСЬКОЇ ТРІЙЦІ» В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ВІДРОДЖЕННЯ В ГАЛИЧИНІ У ДОСЛІДЖЕННЯХ М. ТКАЧУКА

Творчість учасників «Руської трійці» стала предметом зацікавлення професора М. Ткачук, починаючи з 1989 року, коли він звернувся до аналізу поезії «Весна» Якова Головацького як поетичного маніфесту [1]. У наступних дослідженнях науковець постійно звертався до теми національно-культурного

відродження в Галичині в контексті художнього доробку митців «Руської трійці». У монографії «Лірика Маркіяна Шашкевича» (1999) першим йшов розділ про роль Шашкевича у культурному житті на західно-українських землях [2, с. 15-59]. Цьому аспекту постаті митця присвячено також ряд науково-популярних публікацій, які знайомили широкі маси читачів з внеском Шашкевича, Вагилевича та Головацького у пробудження національної самосвідомості галичан. Згадаймо, статтю для всеукраїнського тижневика «Дзеркало тижня», «Світло Русалки Дністрової», яка розкривала прогресивну діяльність діячів «Руської трійці» в умовах колоніального гніту Австрійської імперії. У ній висвітлюється організаційна та творча діяльність молодих ентузіастів, які утверджували романтичну концепцію мистецтва та національного відродження, закликаючи до розвитку своєї самобутності так само, як це роблять сусідні слов'янські народи. Науковець вдало наводить цікаві факти, які б запам'ятались читачам і увиразнили суспільно-історичні обставини та внесок учасників гуртка: «У 1837 році заступник директора Львівської поліції, батько відомого згодом австрійського письменника Леопольда Захера-Мазоха, казав Шашкевичу: «Як ви посміли воскресити народ, якого вже давно не існує?» [3]. В цьому контексті покажемо те, що українці – львівський цензор Венедикт Левицький, галицький митрополит Михайло Левицький виступили за заборону альманаху «Зоря», коли віденський цензор Копітар (слов'янський мовознавець) не побачив у ньому нічого поганого.

Найбільш повно культурно-просвітницьку діяльність, це «революційне» за висловом І. Франка, явище для Галичини розкрито у науковій монографії «Маркіян Шашкевич» (2009). У ній проаналізовано структуру альманаху «Русалка Дністрова» під кутом завдань національно-культурного відродження. Дослідник розкриває, як кожен розділ цього збірника служить єдиній меті – довести право українського народу на національне самовизначення. Важливу роль відігравала й передмова Шашкевича, яка, з одного боку, була «програмою праці інтелігенції коло розбудови національної культури і її відродження»[4,

с.65], а з іншого, – це була декларація романтичних позицій. Науковець відмітив, що для Шашкевича інші слов'янські народи мають усталену культуру, натомість українська – перебуває в процесі становлення, зростання. Другий важливий аспект діяльності Шашкевича – це видання «Читанки для діточок в народних училищах руських» (1836). Аналізуючи цю першу спробу створити підручник українською мовою (читанка – це неологізм Шашкевича), дослідник вказує, що Шашкевич високо цінує дидактичне начало літератури. Його байки, твори для дітей підпорядковані утвердженню демократизму та етико-морального ставлення до життя.

Роль учасників гуртка в культурному та суспільному житті увиразнює їх участь в «азбучній війні». М. Ткачук відзначив, що позиція Й. Лозинського визначалась його неприязню до церковної літератури, яка була написана книжною мовою, що на той час суттєво застаріла й була незрозуміла широкому колу читачів. Лозинський висунув тезу про «європеїзацію» української літератури завдяки переходу на латинську абетку. Шашкевич підготував трактат-відповідь: «Азбука і Abecadło», в якій виступив з аргументами проти переходу на латиницю. Дослідник відзначив, що Шашкевич, тоді ще студент, вразив читачів своєю ерудицією. Він залучив праці слов'янських вчених, починаючи від Шафарика, німецьких граматистів, істориків, звернувся до історичних пам'яток української літератури, зокрема «Слово о полку Ігоревім». Це дозволило довести, що рідна мова придатна до творення письменства на нових засадах. У цій праці Шашкевич звернувся і до висловлення свого бачення літератури, яка не тільки має відображати життя народу, його спосіб мислення, а й ширити освіту серед широких мас.

Аналізуючи художні твори Шашкевича, науковець розкриває романтичну картину світу поета, я якому є культ старовини, мрія про прекрасне, гармонійне майбутнє України і поряд з цим світ слов'янський і Київська і галицька Русь. М. Ткачук вважає Шашкевича послідовником «Гердерівської концепції національного духу» [4, с.237], відповідно діяльність митця є втіленням в життя цієї концепції у різних сферах: мовознавчій, фольклористичній, просвітницькій

та художній практиці. Наукові та науково-популярні праці М. Ткачука розкривають нам багатогранність постаті Шашкевича, його роль у запровадженні української мови у всіх сферах духовного життя, утвердженні ідеї про єдність українців розділених різними державами, романтичну концепцію національного буття у творчості, яка засвідчила утвердження романтизму та національно-культурне відродження на західноукраїнських землях в умовах колоніального поневолення.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Весна» Якова Головацького як своєрідний поетичний маніфест культурно-національного відродження на західноукраїнських землях. *Яків Головацький: рух за національне відродження та культурне єднання слов'янських народів*. Тернопіль: ТДПІ, 1989. С. 201-205.
2. Ткачук М. Лірика Маркіяна Шашкевича. Тернопіль: Збруч, 1999. 123 с.
3. Ткачук М. Світло «Русалки Дністрової». *Дзеркало тижня*. 2007. 5 жовтня.
4. Ткачук М. Ткачук О. Маркіян Шашкевич. Дослідження. Тернопіль: Медобори, 2009. 248 с.